

Een LGO-leerplan voor VSO-uitstroomprofiel **Vervolgonderwijs**

Hulpmiddel voor het gestructureerd ontwikkelen van een leerplan voor de leergebiedoverstijgende doelen in het vso

Thema: Leren taken uitvoeren

VOORBEREIDINGSFASE

Stappen	LGO kerndoelen	Concretisering
<p>Heeft u de volgende stappen doorlopen?</p> <p>Stap 1. Informeren, draagvlak creëren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het team kent de kerndoelen. Het team heeft goed in beeld hoe de eigen school aan de LGO doelen werkt. Het team erkent de noodzaak om (sommige) LGO kerndoelen (beter) herkenbaar in het onderwijsaanbod op te nemen. <p>Stap 2. Uitgangspunten formuleren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het team bepaalt of er wordt gekozen voor een uitstroomspecifieke uitwerking of een meer gemeenschappelijke uitwerking. Het team bepaalt voor elk van de transitiedomeinen (vervolgonderwijs, werk, wonen, vrije tijd en burgerschap) of er wordt gekozen voor een uitstroomspecifieke uitwerking of een meer gemeenschappelijke uitwerking. <p>Stap 3. Verantwoordelijkheden benoemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het team heeft een visie op de plaats van de LGO doelen en de verschillende transitiedomeinen in het totaal van doelen en activiteiten in de school. Het team kiest voor elk LGO thema en voor elk transitiedomein voor een vorm van programmering. Het management legt afspraken vast in het schoolplan en jaarrooster. 	<p>5. De leerling leert zich redzaam en weerbaar te gedragen bij de uitvoering van dagelijkse activiteiten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Het ontwikkelen van de redzaamheid op het gebied van persoonlijke verzorging, wonen, vrije tijd en mobiliteit. Het leren geloven in jezelf ('empowerment'). Het leren opkomen voor jezelf. Het leren omgaan met hulp van anderen. Leren omgaan met (technologische) hulpmiddelen en aanpassingen voor de beperking die de redzaamheid vergroten. Het verder optimaliseren en geïntegreerd gebruiken van de zintuiglijke en motorische mogelijkheden. Het ontwikkelen van de regiefunctie: dat wil zeggen leert zo zelfstandig mogelijk te functioneren en waar hulp van anderen nodig is, deze zelf aan te sturen.
	<p>6. De leerling leert op doelgerichte, planmatige en methodische wijze taken en activiteiten uit te voeren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Het leren doelen stellen voor het uitvoeren van een taak of activiteit. Het leren plannen en monitoren van een taak of activiteit. Het toepassen van vaardigheden op het gebied van taal, rekenen en ICT. Het leren werken volgens een tijdschema, handleiding en/of instructie. Het leren aangeven welke ondersteuning nodig is om een bepaalde taak uit te voeren. Het leren uitvoeren van een eindcontrole op een product. Het leren reflecteren op de uitvoering van de taak en het gebruiken van feedback.
	<p>7. De leerling leert samen te werken aan een taak of activiteit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Het ontwikkelen en toepassen van sociale en communicatieve vaardigheden (zoals naar elkaar luisteren, je aan kunnen passen, ervaringen kunnen delen, kunnen omgaan met kritiek, de bijdragen van anderen waarderen). Het leren overleggen bij het plannen en taken verdelen. Het, indien nodig, leren raadplegen van anderen tijdens de uitvoering van taken. Het leren reflecteren op sociale interacties tussen mensen. Het leren reflecteren op de eigen rol in de samenwerking.

PLANNINGSFASE

Stap 4: Fasering en positionering van leerinhouden

<p>Welke leerdoelen passen bij de verschillende fasen van de leerroute?</p>	<p>Bepaal welke inhoudelijke focus past bij verschillende onderwijsfasen / leerjaren.</p> <p>Denk aan passende fasen en inhouden als:</p> <p>Fase 1: Werk toe naar de zelfstandigheid die nodig is in fase twee. Leg bijvoorbeeld het accent op algemene taakvaardigheden als:</p> <ul style="list-style-type: none"> met en zonder toezicht kunnen werken taakaanpak taakverzorging werktempo taakoverzicht <p>Fase 2: In deze fase ligt het accent op de transitie naar vervolgonderwijs en wordt er geoefend op:</p> <ul style="list-style-type: none"> het zelfstandig taken kunnen uitvoeren met controle achteraf door zowel de leerling als de docent. het maken en nakomen van afspraken m.b.t. de planning, taakuitvoering en evaluatie van het proces en het resultaat. het kunnen uitvoeren van taken binnen een ELO. 	<p>Voorbeeld:</p> <p>Fase 1: Een vso school (uitstroom vervolgonderwijs) oefent in de onderbouw aan 10 competenties. Via een 4-puntscore worden de vaardigheden in Exel-bestand gescoord. Dit is ontwikkeld door de school in samenwerking met een onderwijsbegeleidingsdienst. De resultaten laten zien of een leerling meer of minder gekwalificeerd is.</p> <p>Fase 2: In de bovenbouw van deze school worden de 10 competenties teruggebracht tot 2 à 3 belangrijke competenties die nodig zijn voor het vervolgonderwijs, bijvoorbeeld reflecteren en samenwerken. Men heeft een lectoraat om hierop leerlijnen te ontwikkelen.</p>
--	---	---

	<p>Werk aan een opbouw in zelfstandigheid gedurende de hele leerroute.</p> <p>Bouw uit te voeren taken op naar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • complexiteit • zelfstandigheid • mate van begeleiding • verantwoordelijkheid • realistische context • van binnen naar buiten school. 	
<p>Hoe passen de doelen bij de rest van het onderwijs?</p>	<p>Geef aan hoe de inhoud gekoppeld worden aan de visie en uitgangspunten van de school.</p> <p>Maak een keuze en bepaal per LGO-doel hoe u het gaat aanbieden.</p> <p>Denk hierbij aan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Combinatie met andere kerndoelen bij: <ul style="list-style-type: none"> • mentorlessen • algemeen vormende lessen • vaklessen, zoals: <ul style="list-style-type: none"> ○ persoonlijke verzorging ○ kooklessen • burgerschapsvorming • themalessen • dramalessen • keuzemiddagen • schoolreizen • invulling pauzes. 2. Integreer een aantal doelen als vast onderdeel van elke les die hieraan gekoppeld kan worden. 3. Maak deze doelen tot onderdeel van portfolio-gesprekken, coachings-activiteiten en/of loopbaan-begeleidingsgesprekken. <p>Bepaal de positie van de mentorbegeleiding.</p> <p>Richt de mentorbegeleiding op bewustwording van de eigen leer-vragen en op het omzetten van deze leervragen in passende acties.</p>	<p>Voorbeeld:</p> <p>Op een cluster 4 vso school wordt met de ASS-leerlingen besproken hoeveel tijd ze maximaal moeten besteden aan bv. een voorbereiding voor een so. Ze leren samen inschatten van tijd en omgaan met druk, omdat dit meestal erg moeilijk is voor leerlingen met ASS.</p> <p>Voorbeeld:</p> <p>Op een school voor cluster 3 worden competenties voor het uitvoeren van taken bij elke les kort geoefend, bv. welke materialen heb ik nodig en hoe organiseer ik dat. Of ik werk aan de vaardigheid om taken uit te voeren die ik niet leuk vind en dat doe ik door bv. eerst dat soort taken te doen en daarna de taken die ik wel leuk vind.</p>

Stap 5: Programmering van leeractiviteiten, didactiek en leeromgeving

<p>Wat zijn geschikte werkvormen om de leerdoelen te bereiken?</p>	<p>Bepaal leeractiviteiten en didactiek die passen bij de inhoudelijke leerdoelen.</p> <p>Maak een keuze voor mogelijkheden binnen en buiten de school. Denk aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • organisatie museumbezoek • organisatie klassenavond • organiseren teamuitje voor docenten • projectweken (bv. geldinzameling organiseren) • onderzoeksopdracht uitvoeren • workshops geven aan elkaar. <p>Stimuleer hierbij tevens samenwerking en richt de begeleiding hier op in.</p> <p>Didactische werkvormen:</p> <p>Gebruik een vaste structurering van de uit te voeren taken, bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • voorbereiden (wat weet ik al, stappenplannen maken, verzamelen, organiseren) • uitvoeren (samenwerken) • terugblikken (reflecteren, wat heb je geleerd) • hoe doe ik die taak volgende keer met de kennis van nu. <p>Bepaal het einddoel en vertaal dit terug naar de leeractiviteiten in de twee fasen:</p> <p>Leerlingen in dit profiel kunnen in het algemeen aan het einde van de leerroute zelfstandig taken uitvoeren met of zonder eigen stappenplan. Het concrete einddoel en tempo is afhankelijk van de mogelijkheden van de individuele leerling.</p> <p>De leerling is verantwoordelijk voor zijn taak, werkt zorgvuldig, kan hoofd- en bijzaken onderscheiden bij een taak, neemt initiatief, werkt snel en efficiënt en kan samenwerken. Dit alles binnen de grenzen van zijn fysieke en geestelijke mogelijkheden.</p>	<p>Voorbeeld:</p> <p>Tijdens het organiseren van een uitvoering als eindproduct van de dramalessen komen doelen aan de orde als overleggen bij plannen en taken verdelen. In de dramalessen zelf zijn vaardigheden geoefend als geloven in jezelf, opkomen voor jezelf.</p>
<p>Wat zijn geschikte leeromgevingen</p>	<p>Beslis hoe de leeromgeving eruit moet komen te zien om aan te sluiten bij de inhoud en mogelijkheden van school en leerling.</p> <p>Baseer de keuzes op de volgende principes m.b.t. leeromgevingen:</p> <p>Algemeen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het leren kan in school, om school en buitenschool. • Er zijn voldoende materialen, zoals boeken- of plaatmateriaal, films, materialen. • De leeromgeving is veilig. • De leeromgeving is inspirerend en biedt kans voor de leerling om zelf aan de slag te gaan. • De leeromgeving stimuleert de zelfstandigheid door overzichtelijkheid, routes, afspraken. • De leerlingen worden gestimuleerd om keuzes te maken met behulp van visuele ondersteuning. • Er is ruimte om te reflecteren. 	<p>Voorbeeld:</p> <p>Een school biedt voor het leren uitvoeren van taken ruimte aan de leerlingen om aan de schoolkrant te kunnen werken. Zij krijgen hier 2 uur per week de ruimte en de tijd voor om de werkkamer van de conciërge te gebruiken. Ze bespreken eerst welke taken er uitgevoerd moeten worden en door wie. Ze zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het op orde houden van de ruimte en voor het uitvoeren van de taken die moeten gebeuren met betrekking tot de schoolkrant (uitvoering, taakverdeling,</p>

<p>In school:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er zijn praktische ruimtes om bijvoorbeeld te leren koken. • De ruimtes zijn flexibel en multifunctioneel. • De leeromgeving is inspirerend en biedt kans voor de leerling om zelf aan de slag te gaan. • De leeromgeving stimuleert de zelfstandigheid door overzichtelijkheid, routes, afspraken. <p>Om school:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leeromgeving biedt voldoende differentiatiemogelijkheden, ook bij slecht weer. • Er is voldoende controle mogelijk. • Voldoende zicht op leerlingen. • Betrek de buurt voor stageplaats. <p>Buiten school/stages:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taken, verantwoordelijkheden zijn helder met betrekking tot uitvoering van stage. • Voldoende betrokkenheid en kennis met betrekking tot de leerling. 	deadline halen, verspreiding).
---	--------------------------------

Stap 6: Kiezen van passende leermiddelen

Wat zijn geschikte leermiddelen?

Inventariseer welke leermiddelen aansluiten bij de uitgangspunten.

Er is een [inventarisatie](#) van leermiddelen beschikbaar die op verschillende categorieën is te doorzoeken.

Stap 7: Benoemen van werkwijze van beoordeling

Op welke wijze worden de leerresultaten inzichtelijk gemaakt?

Geef aan hoe je de ontwikkeling van de leerling zichtbaar maakt.

Ga eerst na: in hoeverre en in welke context wilt u het leren taken uitvoeren beoordelen, vanuit welke visie en met welk doel wilt u dat doen. Daarbij is belangrijk te beseffen dat het niet gaat om de beoordeling van de inhoud van de taak of de kwaliteit van het resultaat, maar het vaststellen van de aangegeven beoogde competenties in het overstijgende leren van taken uitvoeren.

Welke beoordelingsvormen zijn daarvoor geschikt?

In het algemeen is het de bedoeling om vast te stellen of leerlingen na het volgen van een programma (of een specifiek aanbod) ook werkelijk competentier zijn geworden. Er zijn echter geen formele criteria vastgelegd voor de competenties op de leergebiedoverstijgende thema's en daarmee ook niet hoe dat kan worden getoetst.

De school stelt daar zelf een werkwijze voor vast. Daarbij is het belangrijk hier met het gehele team gezamenlijk een lijn in te trekken:

- Over welke competenties gaat het in dit uitstroomprofiel (met prioriteiten in het licht van toekomstperspectieven).
- Ontwikkelen van een gelijke manier van kijken daarnaar (tussen verschillende betrokken docenten en door de leerjaren of onderwijsfasen heen).
- Het vastleggen van competenties (met name in ontwikkelingsvolgmodel, portfolio, transitiedocument).

Vaak zal de observerende en beoordelende blik van de leerkracht gekleurd worden door het gebruikte instrumentarium. De beoogde onderwijsopbrengst en het vaststellen van resultaat is logischerwijze met elkaar verbonden. Daarom zal dit van meet af aan in de planning aandacht vragen en niet pas achteraf.

Klik [hier](#) voor verdere aanwijzingen voor deze stap en verwijzingen naar bruikbare informatie en instrumentarium.

REALISATIEFASE

Stap 8: Uitvoeren van leeractiviteiten en beoordeling

- De betrokkenen voeren leeractiviteiten uit voor alle Igo thema 's in de betreffende uitstroomprofielen.
- Het management volgt (of laat dat doen) op systematische wijze de voortgang van de implementatie en heeft daartoe een werk- en overlegstructuur ingericht.

Het programma wordt uitgevoerd gedurende de periode van bijvoorbeeld één schooljaar (de school kan er natuurlijk ook voor kiezen om gedurende een kortere periode 'proef te draaien'). Dit schooljaar wordt gebruikt om de kwaliteit en het effect van het programma te toetsen. Vragen die daarbij kunnen worden gesteld zijn bijvoorbeeld:

- Is het programma 'aan de maat' van onze leerlingen?
- Welke meetbare effecten sorteert het programma?
- Voorziet het programma in een algemene behoefte? Zijn aanpassingen noodzakelijk in inhoud en/of in tijd?
- Wordt het programma op de beoogde wijze uitgevoerd?

EVALUATIEFASE

Stap 9: Vastleggen van evaluatiedata

- Het management legt vast op welke wijze, wanneer en op basis van welke criteria/prestatie indicatoren wordt geëvalueerd
  - op het niveau van de uitvoering conform gemaakte afspraken;
  - op het niveau van waardering van de betrokkenen;
  - op het niveau van leeropbrengsten.
- Het management vraagt waar nodig adviezen om het programma in zijn totaliteit te verbeteren.
- Het management besluit tot het vastleggen van (onderdelen van) het programma dan wel tot hernieuwde planning.

BORGINGSFASE

Stap 10: Borging in plannen, in handelen en in roosters

- a. Het management legt in afspraken met het team vast op welke wijze de herkenbaarheid van de leergebied overstijgende doelen is terug te zien in het handelen van elk teamlid.
- b. Het management legt afspraken vast in het schoolplan (eventueel het jaarplan/managementovereenkomsten) en in de roosters.
- c. Alle betrokken medewerkers verwerken de gemeenschappelijke leeractiviteiten met betrekking tot de leergebied overstijgende kerndoelen in groepsplannen.
- d. Speciale, geïntensiveerde begeleiding met betrekking tot de leergebied overstijgende kerndoelen worden voor individuele leerlingen vastgelegd in een handelingsplan.

